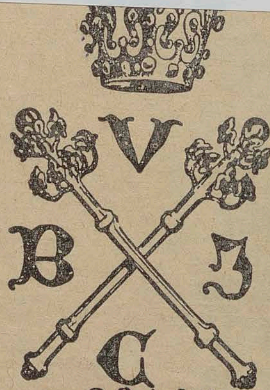

Biblioteka Jagiellońska
stdr0016745

V
B
J
C

Theologia moralis

Gdaciusa St. Adama: Kwestya
o pojedynkach

w Brzegu Jan Krzysztof Jak. l.
1674.

KWESTYA
O
POJEDYNKACH

Jeśli kto kogo ná pojedynek wyzwáć / á wyzwány bez obrázy Sumnienia nań stáwić śię może. Y jeśli ná pojedynku zámordowány / przebity álbo przestrzelony / tákże záraz ná plácu umiera / wiecznie ginie?

Spisáná / y z Ksiąg w náuce známienitych y záwolánych Mężow zebrána

Przez

X, Adámá Gdáciusá,

Káznodźieje Kluzborskiego.

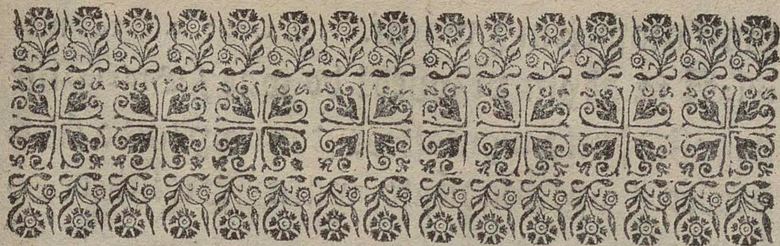
Drukowáno w Brzegu/

Przez Janá Krysztofá Jákubá / Roku Páńskiego

M. DC. LXXIV.

D. Meisnerus Par. 1. Philosoph. Sobr. in Quæst. Grammat. IV. p. m. 216. seq. przywodząc przyczyne: Czemu to Ludźie / im częściey y gorliwiey Káznodźieje Słowo Boże przepowiádáją / Słuchácze swoje upomináją / przestrzegáją / y Grzechy ich surowymi Słowy karzą / tym bárzey grzeszą / gorszymi bywáją / y z Kazań zgołá śię nie polepszáją / ták mowi: Tali etiam modo (κατὰ συμβεβηκός) DEUS dicitur homines indurare, per continuam verbi prædicationem, per Ministrorum adhortationem, per prodigiorum ostentationem, & alia similia media, quæ ordinata quidem sunt eum in finem, ut homo convertatur; sed ob malitiam cordis fiunt per accidens occasio peccandi, ita ut quò magis DEUS instat admonendo, eò magis homo pergat delinquendo. Quemadmodum, enim in mediâ aëris regione frigus intenditur per ἀντιπερίστασιν, & nubes per calorem circumfusum condensantur, unde existant fulmina, tonitrua & pluviæ: Sic impii, dum præceptis salubribus ex omni parte urgentur, malitia ipsorum intenditur, magis evadunt impii &c. Vid. q. M. Johannes Knopff / in Theatro Infernali p. m. 280. p. 312. p. 329. &c.

DO

DO CZYTELNIKA.

Mjałem przed kilką Lat Sermon Pogrzebny w Rożnowie ná podworzu nád zábitym Ciáłem JM. Páná Mikołájá Sebottendorfá w niemáłym gronie Szláchty / miedzy ktorymi tákowi śię Skrupulántowie ználeźli / ktorym / nie wiem czemu / ten Sermon moy nie smákował. Záczym wedle Rozumku swego dumnego o nim judykując / wźięli mię ná Zęby / á że ták rzekę / po ludźiách mię nośili / Prostakiem názwáli / y przed tymi / ktorzy tego Sermonu mego nie słucháli / mię jáko Censores iniqui událi / żem nie do rzeczy / náder poprostu w tym Sermonie mowił. Czym śię ja namniey nie obrażam; y owszem dźiękuję temu zá to / ktory mię Prostakiem názwał: Bo záwszem o to uśiłował w Urzędźie moim Káznodźieyskim / w ktorym już nád trzydźieśći Lat jestem / ábym z Słucháczami mojemi poprostu / jáko Oyćiec z Dźiatkámi swymi mowił / pomniąc ná one Słowá Apostolskie / 1. Cor. 3. v. 1. **Jáko z Dźiatkámi má-**

tymi mowiłem z wámi. A cap. 2. v. 1. ták mowi: A ja gdym przyszedł do was/ Bráćia/ nie przyszedłem z wyniosłośćia mowy/ álbo Mądrośći / opowiadájąc wam Swiádectwo Boże.

[Ná te Słowá Apostolskie pisze D. Rungius b. m. w ten sposob: Methodus Pauli in docendo Evangelio proposita esse debet omnibus ejusdem Ministris, ut in eam tanquam in Speculum inspiciant, & à lenociniis verborum & humanæ sapientiæ ὑπεροχῇ abstinentes simplicitati ac perspicuitati operam dent, &c. Nimia ista in rebus sacris luxurians Rhetoricatio personam Concionatoris tam decet, quàm gravem aliquem Senatorem canitie venerandum decet vestitus juvenilis, ex variis coloribus consarcinatus, ait D. Osiander in tract. de rat. concion. p. 71. Quam ad rem & familiari & facili stylo utendum, ut & simpliciores percipere, & cum Fructu audire queant. Quo in genere in promptu sunt Exempla Christi in Concionibus suis parabolicis ad plebem habitis: Patrum in suis homiliis: Lutheri etiam in suis concionibus. Verba sunt, D. Baldv. in Ideâ Dispos. Biblic. cap. 4. p. m. 92. Vid. Bauman. Par. I. Id. V. Christian. in Domin. Rogat. p. m. 376]

Co dobrze wiedząc D. Lutherus upomina wszystkie Káznodźieje/ áby Prostakámi byli/ t. i. Słowo Boże poprostu kazáli/ żeby Słucháċze ich to/ co do nich mowią/ tym lepiey pojąć/ rozumieć/ y w pámięci záchowáć mogli. Co śię mię tknie/ są Słowá Lutherowe: Ja Prostákom / ják naypodley mogę/ każę.

[Lutherus in Tisch-Reden f. 188. 191. 196. Tom. 2. Jenen. f. 97. Num. 90. sup. Ps. 8. Ex ore infantium &c. ták mowi: Sed & ostentatio hoc verbo reprehenditur eorum, qui

qui ambulant in magnis & mirabilibus super se, docentes sublimia & difficilia, quæ ad rem non pertinent, quæ populus nec capit; nec si caperet, Fructum acciperet. Vid. D. Weber. in B. D. & B. A. ubi Chrysostomum allegat, ita dicentem: Forensis Eloquentia & canina facundia, & in Cathedrà verbis duntaxat philosophari Histrionis potius, quàm Doctoris est. Et M. Albert. in Hierarchiâ Eccles. p. m, 362. It. Bauman. in Id. Ver. Christian. p. m. 376. seq. ubi citat B, Rung. B. Osiand. B. Baldv, B. Dieter. Tom. 1. in Sap. f. 769. B. Quistorp. in Annot. Bibl. ad 1. Corinth. 2. p. 297.]

Toż y Káznodźieje Papiescy twierdzą / jáko X. Stárowolski / y X. Rychłowski w Postyllách swoich. It. Jes. Faber / y Jes. Engelgrave / przywodząc one Słowá Augustynowe lib. 4. de doct. Chr. Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum quærere, non verba: Quid enim prodest clavis aurea, si aperire, quod volumus, non potest, aut quid obest lignea, si hoc potest? quando nihil quærimus, nisi patere, quod clausum est.

[Vid. *Engelgrave* in Luc. Evang. Præf. ad Lector. *Matth. Fab.* Opus Conc. Tripart. in Dom. VI. p. Epiph. con. 7. E. p. m. 323. ubi inqnit: Non sunt taxandi Concionatores, si idem sæpius, & variis modis inculcent, imò & si minus elegantèr sua proponant. &c. Nimirum elegantia Verbo DEI necessaria non est, nec admodum conveniens: quia non sui ornatu, sed Spiritu S. movere corda debet. Ten Theolog pogląda bez wątpienia ná Hieronymá S. ktory / jáko jeden o nim piße / phaleratam orationem in Tractationibus Theologicis improbans, ták mowi: De rebus sacris tractanti pedestris oratio necessaria est, non, quæ verborum compositione frondescat. Vid. Sadeel de Sacrament. Manduc. &c. Epistol. Dedic. p. m. 15. D. *Bakius* in Copiosiss. Evangel. Domin. Exposit. Par. III. p. m. 56. ták piße: Observa optimum & artificiosissimum Concionatorem esse illum, qui de summis mysteriis ita loqui potest, acsi terrena tractaret, Grillen = Stecher / Gemsen=

sen=Steiger / Cantzeley=Prediger / Amadis=Priester 2c. wolkens mit ihren sesquipedalib. auf der Cantzel nicht thun / 2c. Vid. q. Dom. 5. p. Epiph. p. m. 521 &c. VVenceslaus Bergmann in Tremendâ Mortis horâ p. m. 318. te pámiętne Niemieckim Językiem nápisał Słowa: Etliche Prediger selbst / (GOTT gebe es ihnen zu erkennen /) seyn Schuld daran / daß die Zuhörer wenig auß ihren Predigten behalten / Ursach: Sie machens zu künstlich / zu hoch und zu schwer / gebrauchen sich hoher Worte / vernünfftiger Reden / und Menschlicher Weißheit 2c. Mit solchen und dergleichen Kunst=Predigten ist dem einfältigen Hauffen wenig gedienet! weil schon Herr Lutherus zu seiner Zeit darüber geklaget / auch bißher von GOttes Gelehrten Männern sattsam gewiesen worden / wie man erbauliche Predigten auffsetzen und halten solle 2c.

Mowię tedy y powtarzam Słowá moje / że się tym namniey nie obrużam / iżem Prostakiem názwány. Cieszę się przykłádem onego zacnego y známienitego Theologá M. Albrechtá / ktorego tákże jeden Zazdrośnik einen Pauer=Prediger / Káznodźieją Chłopskim názwał; czym się on zgołá nie obrażał: Owszem mu się to podobáło / y rzekł: **Mam zá to / iż mnie to więcey ku Sławie / á niżeli ku Hánbie y Sromoćie służy / kiedy Słowo Boże ták káże / że y podli Chłopkowie Kazánia moje rozumieć / y z nich śię popráwić mogą.** Y zwykł był ten pobożny y záwołány Káznodźieją mawiáć: **Im nápodley / tym nalepiey.**

[Pisze o tym M. Johan. Mair in Volum. Conc. Miscel. M. Alber. p. m. 705. It. Joh. Jac. Otho in Post. Domin. Septuag. cit. Stifler. in Tit. Contin, p. m. 868.]

Ale jednák niż do Kwestyey przedśięwźiętey o pojedynkách

dynkách przystąpię: Więc pierwey Sermon miány (z ktorego káždy wybáżyć y doczytáć śię tego może / com w nim mowił) sumownie przebieżę. A wykłádałem Słowá Dawidowe / 2. Sam. 3. v. 34. ktore kiedyś wyrzekł do Abnerá zábitego; **Poległeś jáko ten / ktory páda przed Synámi Niezbożnymi! Y płákał wßystek Lud nád nim.**

Gdźie niewinnie zábitego JM. Páná Mikołájá Sebottendorfá porownałem z Abnerem we trzech Rzeczách; á to

I. *In ortûs seu generis claritate:* Abner był to Szláchćic zacny / Syn Nerow / bliski krewny Królá Izráelskiego Saulá. JM. Pan Mikołay Sebottendorf był też Szláchćicem dobrym / ktory śię wedle ćiáłá dosyć zacnie urodźił z Rodźicow ßláchećkich; jáko śię w Kośćiele in Personalibus o tym obßernie powie. A luboć Abner był Mężem zacnym / y Rycerzem dźielnym / á wżdy śię go oto Smierć nie bałá! JM. Pan Mikołay Sebottendorf był tákież rodu zacnego; á przećię mu Smierć / á jeßcze do tego **zábita Smierć** Drogę zábieżáłá.

[Cnapius in Thes. Polono-Latino-Græco, Phrasin hanc, **zábita Smierć** / quasi passivè sumi scribit, f. m. 1358. y przywodźi tám niektore Phrases / jáko; **zábita Smierć / ktora kto drugiego tráći. It. zábita Smierćia ginacy. Skarano ich zábita Smierćia** / t. j. ná gárdle.]

Gdźie już Wy Pánowie (Szláchćicy) widźićie / że y Wam Smierć zgołá nie folguje; Oná bowiem wygnikę

gnike oczy maiąc/ná nikogo z was nie respektuje/ etc. Nie rozumieycież tedy/że się Smierć boi herbow/ y wysokiego zacnego Urodzenia wászego; Fráżká to wszystko u niey. etc.

O błogosłáwieniż to Pánowie (Szláchtá) ktorzy ná to pámiętáiąc Stanem swoim szláchecktim zbyt nie potrząsáią/ále ná to ustáwicznie wspomináią/ że przy Smierći Szláchectwo ich zgołá im nic nie pomoże.

Psal. 49. v. 18. **Nie boyśie/ gdy śie zbogáći Człowiek** (mowi Dáwid S.) **y gdy śie rozmnoży Chwałá Domu jego: Abowiem gdy umrze/ nic nie weźmie z sobą/ áni poydźie zá nim Chwałá Domu jego.**

Mamy tákowe pámiętne przykłády/jáko niektorzy zacni wielcy Pánowie y Swiátá tego Potentatowie przy Smierći swey Stan swoy wysoki opłákiwáli.

Johannes Krol Arágonski umárł Roku Páńskiego 1479. krotko przed Smierćią swoią ják żáłośnie nárzekáć mowiąc: O miseros omnes illos, qui ad principatûs adspirant; qui divitias, opes & honores nimios adfectant! O felicem pauperum conditionem, qui in sudore vultûs comedunt panem suum; Nam misero mihi, quid regnum, quid obsequia plurima contulerunt? O me miserum & infelicem, qui tam sero mundum fallacem cognosco! qui vitam certo vixissem meliorem, si non Rex, sed pauperis Agricolæ Filius fuissem! **O ják** (powiáda) **nędznimi Ludźmi są wszyscy owi/ ktorzy Dignitárstw/ Honorow/ y Godnośći prágną! ktorzy śie zá Bogáctwy/ Máiętnośćiámi y Dobrámi doczesnymi zbyt chćiwie y łákomie uga-**

uganiáją / O błogosłáwieni ſą Ubodzy / ktorzy w Poćie Oblicza ſwego Chleb ſwoy jedzą: Abowiem coż mnie Nędznemu Krolestwo / Godnośći y Usługi wielu ich pomogły? O ja nędzny y nieſczęſny Człowiek / ktory ták nie rychło zdrádliwy Swiát poznawam! O jákbym záprawdę ſczęśliwiey był żył ná Swiećie / gdybym nie Krolem / ále ubogiego Kmiotká (Rolniká) Synem był!

Ták właśnie tuż przed Smierćią ſwoją lámentował / Krol Hiszpáński Philippus III. Bo gdy już ná śmiertelney pośćieli leżał / y Smierć przed oczymá widział: Te Słowá żáłoſne wyrzekł: Byłem Lat dwádźieśćia y dwie Krolem; á jákaż jeſt rożność miedzy mną / y miedzy Chłopem? Y obroćiwszy śię do Bogá / ják śię nabożnie modlić: mowiąc: Domine, ne memineris iniquitatum noſtrarum, citó anticipent nos miſericordiæ tuæ! Pánie / nie wſpominay nam przeszłych niepráwośći nászych: niech nas uprzedźi miłośierdźie twoje! Káznodźiei ſwemu roſkazał to powiedźieć ná Kazániu; Omnia hujus mundi gaudia meriſſimam eſſe vanitatem: regnumquè ſibi viventi jucundum, morienti amariſſimum extitiſſe: Wszyſtkie (powiádá) Swiátá tego rádośći ſą ſczera prożnośćią: Kroleſtwo było mi zá żywotá miłe; ále teraz przy Smierći ſtało mi śię bárźo Pſ. 79. v. 8.

B gorż-

gorzkie. Rzekł potym do Syná swego / Miły Synu ták żyi / ábyś nie żáłował / żeś Krolem był: Niech cego żal / żem kiedy Krolem był. O utinam ne quidem unum diem Rex fuissem! O dałby to był Bog / gdybym y jednego Dniá Krolem nie był!

Carolus Krol w Sicilijey / jáko się miał z Swiátem rostáć / rzekł: O vanas hominum cogitationes! Quid mihi jam Regnum prodest? O quàm præstaret jam pauperem fuisse! O dáremne Myśli ludzkie! Coż mi teraz Krolestwo moje pomoże? O jákby mi teraz lepiey było / gdybym nie Krolem / ále ubogim Zebrákiem był!

Edilirudis Krolá Engielskiego Egefridá Małżonká / gdy Wrzod jákiś wielki ná Szyi miáłá / rzekłá: Bog mi przez to przypomina Pychę moję; Scio certissimè, quia meritò in collo pondus languoris porto, in quo Juvenculam memini me supervacuè monilium pondera portare: Wtem pewnie (powiáda) że słusznie ná Szyi teraz ten wielki Wrzod noszę: Gdyżem ja w młodośći mojey bárzo wiele kosztownych Kleynotow ná niey nośiłá.

Hæc Exempla recenset D. Röberus in Ar. Triumph. par. III. p. mihi 1024. 1084. seqq. Et Marin. lib. 18. rerum Hispan. Item ex Theat. Zwing. Vol. 16. l. 1. p. 3038. Vid. Conrad Dieter. Eccl. par. I. Con. VII. sup. C. 2. f. m. 258. alleg. M. Schneid. in Tit. Contin. p. m. 1976. It. Fab. Op. Conc. Tripart. Part. Æstiv. sup. Dominic. VI. p. Pentec. p. m. 523. Florent. con. Exeq. Philip. III. Cornelius à Lap.

Lap. in ult. cap. Genes. Vid. q. Beda lib. 1. cap. 19. Histor. Anglic.]

Weyćie to były Krolewskie Osoby / á jáko o to chorując y umieráiąc Krolewską Godność swoię bolesnym Sercem opłákiwáły.

Dla tego niech nikt hárdźie nie każe ná Dignitárstwá y Godnośći swoie: Niech śię nikt nie spuszcza ná zacne urodzenie swoie: Boć to Vanitas vanitatum & omnia Vanitas! Eccl. 1. v. 14.

Aleć tego nie słucháćie / y jákoby głuchymi będąc do uszu / bá do Sercá wászego nie przypuszczaćie wy ktorzy / gdy was Bog y Szczęśćie wynieśie / y ná wysokim Stolku posádźi / że wielkiey u Swiátá dostąpićie Godnośći / y ná śię náwieszaćie dostátkiem Honorow / Tytułow / Herbow etc. Rozumiećie / iż nie máß nád was; Zá czym wysoko śię golićie / o sobie wiele rozumiećie / z tego śię chlubićie / y inszym pogárdzaćie mowiąc: **Alem ja Pan** / (Szláchćic) **tyś pół Páznogieć / Zamćik / Cham etc.** A Pismo co mowi? **Wszelka Zacność** (Chwałá) **jego / jáko Kwiát polny.** Y choćiabyś śię w Páłácu y w Pokoju Cesárskim / álbo Krolewskim urodźił: Nie masz nic nád insze ludźie / náwet y nád ubogiego Pástuchę / względem Smiertelnośći. **Zaden Krol** (Kśiąże / Grof / Pan / Szláchćic) **nie miał inszego Początku urodzenia / ale jednákież ći wszystkim weśćie do Zywotá / y jednákieześćie /** mowi Mędrzec Sap. 7. v. 5. 6. Vid. Conc. Schönflissii Ufność w Pánu B. stálá. It. Dwá Kwiáty etc. Es. 40. v. 6.

[Tu śię przytoczyć mogą pámiętne Słowá *Matth. Fab.* ktore ma in Trip. Op. Conc. Par. Æstiv. sup. Dominic. XI. p. Pentec. Con. IV. B. p. m. 677. Quidam, mowi/

 a nati-

a nativitate surdi sunt, eò quòd Natura in Matris utero invenit materiam sibi inobedientem, ut ait Bart. Angl. lib. 5. cap. 12. Isti sunt Magnates & Potentes, qui a puero addiscunt salutaria spernere monita, eò quòd obedire non didicerint, cùm superiorem non agnoscant nec patiantur. Atque hæc omnium periculosissima est surditas, quemadmodum & naturalis illa, quæ a nativitate est, prorsus incurabilis, ut refert Angl. lib. 7. cap. 20. Quæ causa, quòd tam pauci legantur Imperatores & Reges boni? Nonne dixisse fertur Flavii Claudii Imperatoris stultus, se omnes Imperatores bonos (omnium piorum Aulicorum Imagines) in suo sculpturum annulo? ut refert Brus. lib. 6. Cap. 21. Causam hujus rei dicet tibi Diogenes, qui ajebat Magnates & Nobiles, & si meliores aliis non sunt, majore tamen libertate delinquere, quòd ob conditionis libertatem omnia sibi licere autumant; apud Laërt. lib. 6. Dicet tibi Pistus ille Philosophus, qui ajebat, ideò Principes (Magnates, Nobiles,) initiò plerumq; bonos esse, quia natura probi sunt; finire autem malè, quia non habent, qui eis veritatem dicere, aut disciplinam tradere ausint. Dicet tibi Seneca, qui lib. 6. de benefic. cap. 30. ait: *Monstrabo tibi, cujus rei inopiâ laborent magna fastigia, quid omnia possidentibus desit, scilicet ille, qui verum dicat.* Unde non dubitavit Religiosus ille Alberti I. Imper. Concionator, Imperatorem & Proceres conspicatus oscitanter verbo DEI attendere, Viennæ Austriæ pro concione dicere: Quæritur, *An salvari possint Principes* (Magnates, Nobiles) Et re in utramq; partem agitatâ: *Quidni possint*, inquit, *si modò baptismô susceptô in cunis vagientes moriantur*, refert Æneas Sylvius lib. 3. Comment. in Panormit. A on záwołány Káznodźieiá M. Albert. im Buß-Spiegel p. m. 39. Niemieckim ták piße Jezykiem: Viel meinen/ es sey ihnen an ihrer Reputation schmählerlich/ wenn sie sich vor GOTT solten demütigen/ ꝛc. und sagen: Ich bin vom Königlichen oder Fürstlichen Stammen/ ich bin vom Adel/ ich hab auch ein Kopff/ ich bin ein grosser Doctor/ ꝛc. Aber in ihre Titul solte man schreiben: O wie bist du über alle massen ein toller unsinniger Mensch/ das gilt alles vor GOtt nichts; Fürsten seynd nur Menschen/ Ps. 146. v. 3.

wägen

wägen weniger denn nichts / so viel ihr ist / Psal. 63. v. 10. und haben auch einen Herren im Himmel / Col. 3. v. ult. vor dem sie sich sollen demütigen / sonst werden die Gewaltigen gewaltiglich gestrafft werden / Sap. 6. v. 7.]

II. In necis crudelitate: Abner był od Joábá Żołnierzá okrutnie zámordowány. JM. Pan Mikołay Sebottendorf jest tákże od Żołnierzá niezbożnego hániebnie zábity.

O jáka to rzecz náder opłákána (że) jáko Pismo mowi / już do tego przyszło / iż niektorzy **zá nic nie máją / Krew Człowiecza wylewáć / y Ludźi mordowáć.** Sir. 8. v. 19. Ale (ah niestetyż! Bog śię bárzo ná to gniewa) gdyż to jest przeciw Przykazániu jego! **Nie będźiesz zábijał.** Iż tedy Morderze to Przykazánie Boże swowolnie gwałcą; otoż pospolićie ná nich przychodźi Exod. 20. v. 20.

1. Pœna interna: **Karánie wewnętrzne;** á toć jest złe Sumnienie: Przez Morderstwo bowiem Sumnienie swoje ták hániebnie obrażáją / że przed nim we Dnie y w Nocy Odpoczynku mieć nie mogą. Widźiemy to ná Brátoboycy Káinie / ktorego Sumnienie ták trápiło / że w rospacz wpádszy rzekł: **Większa jest Niepráwość mojá / niż mi ją odpuśćić miano.** Genes. 4. v. 13. Y z tąd ći śię często przydawa / że Mężoboycowie álbo z Mieyscá ruszyć śię nie mogą / jáko on Student w Wittemberku wyznał / gdy Rektorá Akádemiiey zábił / iż mu śię zdáło / jákoby mu wielkie Bryły okowiu / u Nog wiśiáły / że z mieyscá zgołá ustąpić nie mogł; álbo też / że tácy Morderze sámi dobrowolnie o Práwo proszą / áby od Sumnienia

 złego /

złego / ktore je ustáwicżnie niby Robak niejáki gryzie/ tym rychley mogli bydź uwolnieni / &c.

[Vid. de his Declam. Philip. Tom. 5. Orat. D. Beust. de Leg. & ord. polit. dignit. alleg. M. Ost in Appar. Pract. Catech. con. 29. in Decal. p. m 925. M. Edel. in Thes. Catech. Con. XIX. sup. Decal. p. m. 89. Tit. in Loc-Theolog. Histor. p. m. 475. Scrigenit. Con. III. de Consc.]

2. Pœna externa: Morderze bowiem przez Zwierzchność muszą bydź karáni / wedle Práwá Boskiego: **Kto Krew Człowiecżą wyleje / przez Człowieká Krew jego wylána będźie.** A dźieje sie to Mężoboycom ku dobremu / áby przez Pokutę Dusze swe záchowáli.

Genes. 9. v. 6.

A jeśli też drugdy Mężoboycowie Karánia cżesnego uydą / że je Zwierzchność zdrowiem dáruje / álbo dla zacnego wysokiego Urodzenia / y Przyjaćielstwá; álbo dla Podárkow / álbo dla jákich inszych Práktyk; tedy jednák pomstá Boża nád niemi wiśi / że ticy Morderze álbo zubożeją / álbo długo nie żyją / álbo márnie umieráją / y od innych **zábicia Smierćią** giną / á co więtsza / jeśli pokutowáć nie będą / nástąpi

3. Pœna æterna: **Karánie wiecżne** / że pewnie Mężoboycowie ná wiecżne Zginienie przydą; gdyż już ten strászny Dekret przećiwko nim jest wydány: **Mężoboycá nie ma Zywotá wiecżnego w sobie trwájącego. Morderze Zywotá wiecżnego nie odźiedźicżą.**

1. Johan. 3. v. 15. Galat. 5. v. 21.

To już przestrogę máją Pánowie (Szláchtá) y inni wszyscy / Krześćiánie / áby się chronili występkow tákowych / ktore im do Mordu Okázyą álbo powod dawáją/

wáją/y one o częsny y wieczny Zywot przywodzą; jákoż to jest

1. Ebrietas: Opilstwo. Kiedyby się drugi w Jedzeniu y Piciu miernie chował: iściebyś się Dyabłu do Záboju uwodzić nie dał.

Gdyby się ten Zołnierz/ ktory JM. Páná Mikołájá Sebottendorfá zábił/ nie był opił/ podobnoby tego wyśtępku t. j. Morderstwá nie był popełnił: Opilstwo bowiem Człowieká śmiáłym y odważnym bá nieuważnym czyni/ y jest jákoby exilium mentis: zda się jákoby pijány rozumu nie miał/ ꝛc. D. Scult. Par. I. Coron. Fer. Con. 10. p. m. 407.

Nie mieyćież tedy Wy Pánowie; á miánowićie wy Szláchto mkoda/ Pijáństwá zá Grzech máły: boć z niego wielkie Grzechy płyną/ y nie jednego więc do Mężoboystwá/ y inszych sprosnych Grzechow przywodźi/ y ćiągnie zá sobą Potępienie wieczne; á osobliwie Opilstwo dáje Przyczynę do Kłopotow y Poswárkow/ zkąd Bitwy/ náwet y Mordy pochodzą; jáko Pismo S. uczy: Komu Biádá? Komu Nieszczęśćie? Komu Zwády? Komu Krzyk? Komu Rány dáremne? Komu zápalenie Oczu? Tym/ ktorzy śiádáją ná Winie (przy Pijátyce) á ktorzy chodzą/ szukájąc gdźie więcey dolewáją. 1. Corinth. 6. v. 10. Galat. 5. v. 21. Prov. 23. v. 29. 30. Raro fiunt convivia, ubi non mortalia committantur peccata, powiedźiał on pobożny Pater Gregorius: Rzadkie (powiáda) bywáją Bánkiety/ (Biesiády/ Wesela/ Krzciny/ Pogrzeby) gdźieby śmiertelne Grzechy nie były popełniáne; á zwłaszczá/ od owych Pániąkow swowolnych/ ktorzy Gregor. in cap. 5. Joh.

sobie

sobie noszą podlawszy niepotrzebne Kłopoty wszyną: dla ládájákiey Przyczynki záłby chodzą: jedni drugim Rány zádawáją; przez co wiec szwánki szkodliwe y smiertelne odnoszą; bá y czásem lekkomyslnie sie morduią. Powiedział o tákich Swowolnikách Tacitus: Crebræ ut inter Vinolentos rixæ, rarô conviciis, sæpius cæde & vulneribus transiguntur, Bywáją / (pry) miedzy niemi jáko Pijánicámi / częste Kłopoty / ktore sie rzadko kiedy sromotnymi Słowy / ále częściey Zábijántem y Ránámi kończyć zwykły / ꝛc.

Tacit. de morib. German. p. 479.

2. Petulantia, sive Protervitas: Swáwola álbo Zuchwálstwo. Chcećieli sie ustrzedz Mężobóystwá: Chrońcież sie owych swáwolnych y zuchwáłych Pojedynkow / ná ktorych wiec nie jeden nie tylko o Ciáło / ále y o Duszę przychodzi (o tym w sámey Kwestiey troche szerzey rzecz miec bede; lecz teraz przy tey repetycyey krotko dotkne tego / o czym sie w sámym Sermonie nieco obszernie mowiło)

Przedláty wiele o Pojedynkách trzymáno / tákże Fronto Krol Dunski tákowe Práwo postánowił / iż w Krolestwie jego wszelkie Kłopoty / Sporki y Przećiwnośći przez Pojedynki usmierzone y uspokojone bydz musiáły / co y podźiśdźień w Moskwie w zwyczáju bydz ma; jákoć y teraz niemász (ah niestetyż) nic pospolitszego / ile miedzy wysokiego / Páńskiego y Szláchecktego Stánu Osobámi / jáko tákie Pojedynki.

M. Alb. in Dulce-amar. c. 25 p. m. 333. seqq. Olaus Magnus lib. 10. c. 20.

Kiedy owo pełny Stoł Káwálerow bywá á jeden drugiemu álbo spełnić nie chce / álbo jáki inny Kłopot powstánie; áli go wnet ná pojedynek wyzywa (mowi;

Wyndź

Wynidź táki á táki Synu / jeśli ćie cnotliwa Máć urodźiłá ; y muśi śię z nim álbo pieszo rwáć / álbo konno strzeláć : y przytráfia śię drugdy / że jeden drugiego ták tráfi / iż z Koniá spadszy záraz umiera ; álbo y to śię często przydawa / kiedy jeden drugiemu przećiwne Słowo rzecze : aż go záraz ná komer-auß wywabia / gdźie czásem przynamniey jeden z nich ná mieyscu zostawa y duße pozbywa. Schönfl. Par. I. post. in Domin. Invocavit con. 8. fol. m. 594.

Coż tedy o tym trzymáć mamy? Krotkiemi ná to odpowiádam Słowy: **Ci / ktorzy ná pojedynku giną / álbo ná pojedynku zámordowáni / przebići / álbo przestrzeleni bywáją / tákże záraz ná mieyscu umieráją / ná wieczne Zginienie przychodzą** / poniewaź tácy Duellántowie grzeszą M. Alb. c. p. m. 337.

1. Przećiw Bogu / kiedy śię sámi mszczą / nie pomniąc ná to / co Pismo mowi: **Nie mśćićie śię sámi naymilßi ; ále dayćie mieysce Gniewowi: Abowiem nápisáno: Mnie pomstá / á ja oddam / mowi Pan / ꝛc.** Deut. 32. v. 35. Rom. 12. v. 19.

2. Przećiw Roskazániu Chrystusowemu: **Idź / á pojednay śię z Brátem** (Bliźnim) **twoim.** Nie mowi: Idź / á wywab Brátá twego ná pojedynek: bij śię / rwi śię / strzelay śię z nim. Nie ták mowi Zbawićiel; ále powiáda / **idź á pojednay śię / ꝛc.** Matth. 5. v. 24.

Coż ná to rzeczećie / Wy Swowolnicy / co upornie / bá lekkomyślnie ten Roskaz Syná Bożego gwałćićie / y ná Reputácyą wáßę ták bárzo hárdźie kazećie / y mowićie:

wićie: Muśe Reputácyey moiey bronić: Háńbá y Sromotá by to wielka byłá/ nie tylko mnie; ále y ślácheckiemu ryterskiemu Domowi memu/ gdybym śie nie miał/ gdy mie kto wyzywa/ ná poiedynek stáwić. To ty Reputácyą/ Powagę/ y Chwałę doczesną więcey sobie ważyß/ á niżeli Chwałę onę wieczną! O ty głupi człowiecze/ á coż to czyniß/ niewießże/ co Kośćioł Boży śpiewa? Nie prágnęć Chwały doczesney/ iedno mie Ty domieść wieczney/ ktoraś mi zgotował/ etc. O gloria mundana, quàm tu es vana, & citò transitura. O Chwało świátowa/ jákoś ty jest prożna/ nikczemna/ y prędko przemijájąca/ á nikomu do Niebá nie pomogájąca!

M. Ost in Appar. Catechet Pract. p. m. 157.

Bywáli kiedyś tácy/ co ná Reputácyą y Powagę swoię bárzo hárdźie kazáli/ y zá Sromotę wielką poczytáli/ gdy kto ná poiedynek wyzwány/ niebyłby śię stáwić miał; y powiádáli/ że prawego Szláchćicá Serce jákoby ná Rápterze wiśi? y owßem niektorzy słyßęć śię dáli/ że tákowi Tchorzowie/ co śię to poiedynkow boią/ nie są godni/ áby cnotliwy Káwáler z niemi iadł y pił? á co więtßa/ mowi drugi: Wolałbym tyśiackroć umrzeć; Wolałbym z Ciáłem y z Duszą Dyabłow bydź/ niżbym śię nie miał ná Poiedynek stáwić y Reputácyey

Otho in Tugendsteg/ und Laster-Weg/ p. m. 1297.

swey

ſwey bronić. Ale nie teſkni jedno ſobie/ nábędzieß
śię jeßcze doſyć długo z Dyabłem w Piekle/ gdźie ćię
zbyt teſkno będźie/ y będźieß tám lámentowáć y ſty=
ſkowáć ná Zárdośc y Dumę twoję/ ktora ćię do ſwey=
woli (pojedynkow lekkomyślnych) podżegáłá.

Jeden zacny Grof/ gdy Ceſarz Máttyaß Mándat Reink. in
przećiw Duellántom wydał/ w ktorym je ná gárdle der Bibl.
karáć groźił/ jáwnie do inßych Pánow rzekł: **Ja po=** Pol. p. m. 665.
dle cákiego/ ktoryby śię ná pojedynek nie ſtá= Zeil. Cent.
wił/ w Niebie śiedźieć nie chcę. Ten Grof I. Epiſt 38.
rozumiał podobno/ że y Duellántowie/ co śię ná po= Alleg. M.
jedynki wyzywáją/ y ná nich giną/ do Niebá przyydą. Eckh. in
Lecz nieborás bárzo śię ná tym mylił: zoſtáwa przy Chr. Relig.
tym/ co śię wyżey wſpomniáło: **Tym/ ktorzy ná** p. m. 228.
pojedynkách giną/ tákże ná mieyſcu záraz
umieráją/ część ich będźie dana w jezierze Apocal. 21.
gorájącym Ogniem y Siárką. Toć jeſt v. 8.
Smierć wtora.

3. Jeſt Securitas: **Beſpieczeńſtwo** / ktore
przywodźi Człowieká o Zywot czeſny y wieczny.
Gdy rzeką Pokoy y Beſpieczeńſtwo: tedy ná 1. Theſſal.
nie nágle przyydźie Zginienie / jáko bol Nie= 5. v. 3.
wiáſty brzemienney / á nie uydą.

Wyſtrzegayćieß śię tedy tákiego Beſpieczeńſtwá: bo
co J M. Páná Mikołájá Sebottendorfá potkáło/
toż y was łátwie potkáć może: co pokázują

1. Scripturæ Dicta: **Sentencye Piſmá
S.** Mowi Duch Páńſki w Przypowieśćiách Sálo=

 mono=

Prov. 27. v. 1. monowych: Nie chlub śię ze Dniá jutrzeyszego: ábowiem nie wieß / co jutro z soba przyńieśie. A indziey: Człowiek nie wie Dokończenia swego; Ale jáko Ryby / ktore Stećámi łowią / y jáko Ptaki / ktore Sidłámi imáją: Ták też y Ludźie bywáją imáni Czásu Nieszcześćia / gdy na nie znágła przyydźie.
Eccl. 9. v. 12.
Przyrownywa tu Duch S. Ludźie do Ryb y do Ptakow; á nie zdrożnie. Buja wiec Rybká w Wodźie / pływa to tám to sám: bespieczna jest / nie wie o Nieszczesciu swoim; jednym rázem / gdy ją Sieć ogárnie / álbo też ná wedźie uwiąznie / áliści ją z Wody ciągną. Ptaßek też bespiecznie po Powietrzu lata / w gaiku nadobnie śpiewa / noskiem przepieruje / y przebiera / aż go miło słucháć: wnet potym przyleći do śidłá udusi śie / ażći po nim. Tákći y drugi Człowiek / gdy jest bespieczny / Smierć znagłá y z prętká nań śie porwie / á on śie jey oprzeć nie może / etc. Y dobrzeć on Poeta powiedźiał:

Accidit in puncto, quod non speratur in anno.
Wemgnieniu Oká często śię dzieje /
Czego śię przez Rok Człek nie spodźieje.

Kerner. in Tob. Par. I. sup. c. II. Con. IV. f. m. 122. A Demosthenes powiedźiał: Qui Fortunam florentissimam se habere arbitratur, nescit, an talis ad vesperam mansura sit: Kto rozumie (powiáda) że ma bárzo kwitnące Szcześćie: ten nie wie / jeśli aż do Wieczorá trwáć będźie.

2. Scripturæ Exempla: Przykłády Pismá

Pismá S. Czytamy o Nábuchodonozorze/ ktory bedąc wielkim y zacnym Krolem/ w Pyche sie wielką podniosł; Ten Czásu jednego przechodząjąc sie w Bábilonie po Zámku swoim hárdzie mowił: **Izali to nie jest Bábilon on wielki/ ktorym ja w Sile mojey zbudował/ áby był Stolicą Krolestwá/ y ku ozdobie Sławy mojey.** A gdy jeszcze tá Mowá byłá w uściech jego: oto głos z Niebá przyszedł mowiąc. **Tobie śie mowi Krolu Nábuchodonozorze/ że Krolestwo twoje odeydźie od ćiebie.** Záczym go záraz z Krolestwá zrzucono/ Koronę z Głowy zdjęto: Berło z Ręki wzięto/ á sámego ná Puszczą miedzy Bestyje y dźikie Zwierzętá wygnáno. gdźie sie przez cále siedm Lat trawą páść muśiał jáko Woł. Dan. 4. v. 27. seqq.

Krol Belszázar bedąc bárzo bespiecznym/ gdy zacny Bánkiet był spráwił ná Dworzány swoje/ ná ktorym chćiał pokázáć wielką Chwałę y Mágnificencyą swoje. Wszyscy tám byli weseli: jedli/ pili/ wykrzykáli/ jednym rázem ukazáłá sie Ręká ná ścienie piszącá/ ktorey sie ták bárzo zlekł/ że nie długo potym niespodźiánie hániebna Smierć nástąpiłá. Dan. 5. v. 1. seqqu.

Attila on Tyran wielki/ gdy miał Wesele/ á przez cáły Boży Dźień z Gośćmi wesoł y dobrey Myśli był; áno w Nocy leżąc ná łożku krew mu we Snie z nosá ćiec poczęłá/ tákże go ráno ná Pośćieli bez Duszę náleziono. Kerner. l. c. f. m. 123.

Ascepius Medius Brát onego Wielmożnego Rzymiániná Pompejuszá Wielkiego nád dwádźieśćiá Lat w cudzych Krájách bywał/ po Morzu żeglował/ á nigdy

 żadne=

zadnego Niebespieczeństwa ná Lądzie y Morzu nie doznawał. A jáko się do domu powrocił: y czásu jednego w wieczor z studniey chćiał się chłodney Wody napić: áliści w nię wpadł y utonał. Dziwna to rzecz/ że ten/ ktory przed tym ták wiele drog Ziemią y Wodą odpráwił/ w ćiásney Studniey żywotáswego márnie dokonáć muśiał.

Nie bądźćiesz tedy Wy Páuowie (Szláchćicy) y Wy inni Krześciánie bespiecznymi: bo mowi Pismo: **Gdy**
Syr. 5. v. 29. **będźiesz naybespiecznieyszy / przyydźie ná ćie porażká/ y zginiesz w dźień pomsty / ꝛc.**

III. In Luctûs Acerbitate: Dáwid y wszystek Lud żáłośnie płákał Abnerá zábitego. JM. Páná Mikołáiá Sebottendorfá niewinnie zámordowánego płáczą / y gorzkie łzy z oczu wylewáją ći/ ktorych tá Smierć jego wielkiego żalu y smutku nabáwiłá/ ꝛc.

To już masz/ Czytelniku łáskáwy/ ten Sermon pogrzebny/ sumownie spisány/ ktorym rad nie rad ná Swiát puśćił/ dla języków usczypliwych/ ktore się nań tárgnęły. Możesz się łatwie domyślić/ co zá przyczyná/ że ten Sermon niektorym/ co go słucháli/ nie był do smáku: bo iż w nim nikomu nie pochlebuje: Tytułámi wielkiemi się nie báwię; wysokie o sobie rozumienie gánię: wystepki ktore do Mordu okázyą álbo powod dawáją/ strofuję/ y twierdzę/ że ći co ná Pojedynku giną/ ná wieczne zátrácenie przychodzą; otoż dla tego muśiałem Prostakiem bydź názwány. Gdy bym był w tym Sermonie pochlebiał: Cnoty Wystepkámi/ á Wystepki Cnotámi názwał: gdybym był Ozrálstwo/ Opilstwo/ Wszeteczeństwo/ Nieerząd/ Swáwolą/ Rospustę/ y one prywátne niecnotliwe y

zuchwá-

zuchwáłe Pojedynki v Zábose zálecał: o jákby mię było chwalono / á po Ludziách nośono. Tákci to My Káznodzieje u Ludzi zacnych y podłych / kiedy im prawdę mowiemy / y Zbáwienia szczerze życzymy / w pomietlech / że ták rzekę leżeć muśiemy. Y dobrze Lutherus powiedział: Pastor animarum est homo contemtissimus, adeò ut nullus Rusticus sit, qui non putet eum, quasi lutum esse, quod pedibus proculcandum sit. Luth. Tom. 3. Latin. Jenen. f. 462. cit. M. Alb. in Hierarch. Eccl. Con. XXVII. p. m. 452. seqq.

Záczym już do Kwestyey przedśięwziętey przystąpię ktora to jest: **Jeśli kto kogo ná Pojedynek wyzwáć: á wyzwány bez Obrázy y náruszenia Sumnienia nań stáwić śię może: Y jeśli ná Pojedynku zámordowány / przebity álbo przestrzelony / ták że záraz ná plácu umiera / wiecznie ginie?**

Tá Kwestya ma dwie Membra. I. **Jeśli kto kogo ná pojedynek wyzwać / á wyzwany bez Náruszenia Sumnienia nań śię stáwić może?** Ná to śię odpowiáda Neg. II. Membrum jest: **Jeśli ná Pojedynku zámordowány / przebity / álbo przestrzelony / ták że záraz ná Mieyscu umiera / wiecznie ginie?** Ná to odpowiádam Affirm. Co śię y w sámym Sermonie pokazáło. A żeby nikt nie rozumiał / żem ja to sobie z Palcá wyssał / y w Mozgu moim uprządł / co tu neguię y affirmuię? o toż porządnie wyliczę / wiele poważnych Swiádectw zacnych / známienitych y uczonych Mężow rozney Re-

ligijey / jákimkolwiek ięzykiem pisáli; bądź Láćińskim/ bądź Niemieckim/ bądź y Polskim; zkąd káżdy láćniuch- no wybáczyć może / że się słowá moje z słowy ich zgadzáją. A pokaże tych záwołánych y známienićie uczonych Mężow Jmioná / DEO juvante: wedle wszystkich liter Obiecádłowych w osobnym Tráktaćie/ ktoryby nieodwłocznie mogł Kárákterem wyrázony bydź / gdyż już jest spisány / kiedyby mi kosztu do druku dostájáło. Miey się dobrze:

